

Dosarul nr.2ra-1267/21

Prima instanță - Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. :S. Vîșcu)
Instanța de Apel - Curtea de Apel Chișinău (jud. : M. Guzun, A. Malîi, I. Dutca)

Î N C H E I E R E

08 septembrie 2021

mun. Chișinău

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Dumitru Mardari

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției,
în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Bortă Ecaterina
împotriva Ministerului Justiției, intervenient accesoriu Procuratura Generală a
Republicii Moldova, cu privire la repararea prejudiciului moral, cauzat prin
acțiunile organelor de urmărire penală, procuraturii și instanțelor judecătorești și
compensarea cheltuielilor de asistență juridică,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 31 martie 2021 prin care s-a
respins apelul declarat de Ministerul Justiției, și s-a menținut hotărârea
Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 28 iulie 2021,

c o n s t a t ă :

La 07 iunie 2019, Bortă Ecaterina s-a adresat în instanță de judecată, cu
cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției, intervenient
accesoriu Procuratura Generală cu privire la repararea prejudiciului moral, cauzat
prin acțiunile organelor de urmărire penală, procuraturii și instanțelor judecătorești
și compensarea cheltuielilor de asistență juridică.

În motivarea cererii de chemare în judecată a invocat că, în anul 2012 în
privința sa a fost pornită urmărirea penală pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute
de art.191 alin.(5) Cod penal.

Prin sentința Judecătoriei Ungheni din 19 septembrie 2013, a fost recunoscută
vinovată în săvârșirea infracțiunii, prevăzută de art.191 alin.(5) Cod penal, fiind
condamnată la 8 ani închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip închis
pentru femei.

În privința reclamantei, până la rămânerea definitivă a sentinței a fost
aplicată măsura preventivă - arestul, fiind luată sub arest imediat din sala de
judecată.

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 29 ianuarie 2014, s-au admis apelurile
declarat de avocații inculpatei și Bortă Ecaterina, învinuită de comiterea
infracțiunii prevăzute de art.191 alin. (5) Cod pena a fost achitată pe motiv că,
fapta nu întrunește elementele infracțiunii, cu revocarea măsurii preventive

aplicate față de aceasta, cu eliberarea de sub arest imediat din sala de judecată.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 12 august 2014, s-au admis recursurile ordinare declarate de acuzatorul de stat și reprezentantul părții civile, casată decizia Curții de Apel Bălți din 29 ianuarie 2014, cu dispunerea rejudecării cauzei în ordine de apel, în Curtea de Apel Bălți, în alt complet de judecată.

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 21 octombrie 2015, apelurile declarate de avocați, în interesele inculpatei Bortă Ecaterina, au fost admise, casată sentința, cu pronunțarea unei noi hotărâri potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care Bortă Ecaterina, învinuită de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.191 alin.(5) Cod penal, a fost achitată, pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 24 mai 2016, au fost respinse ca inadmisibile recursurile declarate de procurorul în procuratura de nivelul Curții de Apel Bălți și a administratorului procesului de insolvență, în numele reprezentantul părții vătămate, cu menținerea deciziei instanței de apel.

Reclamanta a indicat că, punerea sub învinuire în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 191 alin.(5) Cod penal și condamnarea ulterioară, reprezintă rezultatul acțiunilor ilicite ale organelor de urmărire penală, procuraturii și instanței de judecată.

În cadrul cauzei penale i-a fost încălcat dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6§1 CEDO, dreptul la libertate și la siguranță garantat de art. 5§1 CEDO.

La momentul reținerii și plasării în stare de arest, avea vârsta de 63 de ani, și acest fapt a agravat acele suferințe morale, care i-au fost cauzate de condițiile în care a fost deținută în Penitenciarul din Bălți, or, statul trebuie să asigure ca persoana să fie deținută în condiții care sânt compatibile cu respectarea demnității sale umane, ca modul și metoda de executare a pedepsei să nu cauzeze persoanei suferințe sau dureri de o intensitate care să depășească nivelul de suferință inevitabil inerent detenției. Având în vedere exigențele detenției, sănătatea și integritatea persoanei să fie în mod adecvat asigurate, iar din cauza acțiunilor ilegale ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor de judecată ilegal a fost învinuită în săvârșirea unei crime care prevede pedeapsa pe un termen foarte lung de detenție, de o crimă deosebit de gravă, condamnată ilegal la 8 ani de detenție, în penitenciar de tip închis pentru femei pentru o perioadă de 129 zile.

Circumstanțele respective în mod evident denotă atragerea ilegală a sa la răspundere penală, condamnare ilegală și detenție nejustificată timp de 129 de zile în penitenciar, fiindu-i cauzat un prejudiciu moral enorm, manifestat prin frustrarea în calitate de persoană, înjosirea pe care a suportat-o și o suportă în fața societății, neîncrederea în organele de drept, neîncrederea pe care o simte în permanență din partea unor rude și cunoscuți fiind tratată indirect ca un delincvent și infractor.

Reclamanta a solicitat încasarea din contul Ministerului Justiției și a Procuraturii Generale, prin intermediul Ministerului Finanțelor a sumei de 350 000 lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin atragerea ilegală la răspundere penală, condamnare și plasare în arest preventiv pentru o durată de 129 zile și compensarea cheltuielilor de judecată.

Prin hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 28 iulie 2020, s-a

admis parțial cererea de chemare în judecată înaintată de Bortă Ecaterina împotriva Ministerului Justiției al RM, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova privind repararea prejudiciului material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și instanțelor de judecată și compensarea cheltuielilor de judecată.

S-a încasat din contul bugetului de stat, de la Ministerul Justiției, prin intermediul Ministerului Finanțelor în beneficiul Ecaterinei Bortă suma de 100 000 lei cu titlu de prejudiciu moral, cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și instanțelor de judecată, și suma de 4000 lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică. În rest, acțiunea fiind respinsă ca neîntemeiată.

Pentru a hotărî astfel instanța a constatat că, Bortă Ecaterina a fost condamnată ilegal, fiind privată de libertate, iar după judecarea cauzei, a fost achitată.

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 21 octombrie 2015, Bortă Ecaterina a fost achitată, pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii prevăzute de art. 191 alin. (5) Cod penal, iar prin decizia Curții Supreme de Justiție din 24 mai 2016, soluția instanței de apel a fost menținută.

Instanța de fond a conchis că reclamanta dispune de dreptul subiectiv la repararea prejudiciului material și moral cauzat potrivit prevederilor Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, nr. 1545-XIII din 25.02.98.

Reclamantei i-au fost cauzate suferințe psihice, prin faptul că a fost urmărită penal pentru săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea penală prevede inclusiv pedeapsa cu închisoare, condamnată ilegal la pedeapsă cu închisoare, fiind privată de libertate pe un termen de 129 zile.

Instanța de judecată a constatat că Bortă Ecaterina, la 19 septembrie 2013, a fost recunoscută vinovată în săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 191 alin. (5) Cod penal, fiind condamnată la 8 ani închisoare, iar potrivit informației nr. 5-3403 din 11.04.2019 prezentate de Administrația Națională a Penitenciarelor, Penitenciarului nr. 11 Bălți, reclamanta s-a aflat în stare de arest în perioada de 20.09.2013- 29.01.2014, adică 129 zile, ca ulterior, după finisarea cercetărilor judecătorești să fie achitată din motiv că fapta nu întrunește elementele componente de infracțiune.

Astfel, prin intentarea cauzei penale și emiterea sentinței de condamnare la 19.09.2013, care ulterior a fost casată pe temeiul lipsei elementelor componente de infracțiune în acțiunile lui Bortă Ecaterina, ultimei i s-a adus atingere drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, inclusiv dreptului la viața sa privată, pe care le-a suportat în urma acțiunilor organului de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Suferințele psihice suportate de către Bortă Ecaterina s-au manifestat prin faptul că aceasta a fost privată de libertate pe un termen de 129 zile, fiind plasată în locuri de detenție.

Ținând cont de principiile compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, natura dreptului lezat, caracterul și gravitatea suferințelor suportate, statutul social al persoanei, durata urmăririi penale și examinării cauzei, aplicarea măsurii

preventive sub forma de arest, și privare de libertate pe un termen de 129 zile, instanța de judecată a constatat existența motivelor întemeiate de a acorda prejudiciului moral în mărime de 100 000 lei, care poate fi considerat ca o compensare ce ar aduce satisfacție echitabilă Ecaterinei Bortă.

Nefiind de acord cu hotărârea cu soluția primei instanțe la 30 iulie 2020, Ministerul Justiției a declarat apel solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 28 iulie 2020, și emiterea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie respinsă integral ca neîntemeiată.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 31 martie 2021 s-a respins declarat de Ministerul Justiției, și s-a menținut hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 28 iulie 2021,

La 09 iulie 2021, Ministerul Justiției a declarat recurs solicitând casarea deciziei Curții de Apel Chișinău din 31 martie 2021 și menținerea hotărârii Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 14 noiembrie 2019.

În motivare a indicat că, în temeiul art.6 din Legea nr.1545, Bortă Ecaterina are dreptul să solicite repararea prejudiciului în condițiile în care în privința ei a fost emisă o hotărâre definitivă și irevocabilă de achitare, pentru învinuirea dusă de organul de urmărire penală.

Însă, chiar dacă totuși sunt întrunite prevederile art.6 din Legea nr.1545, nu consideră decizia instanței de apel legală, în condițiile în care nu sunt întrunite condițiile prevăzute de art.3, alin.(1).

Instanța de apel eronat și neîntemeiat a menținut fără modificări hotărârea instanței de fond, în condițiile în care rezultă expres că pentru angajarea răspunderii statului pentru prejudiciul cauzat prin erori judiciare și de urmărire penală, sunt necesare unele condiții speciale, și anume existența faptei ilicite, or, nu orice acțiune a organelor de drept și judecătorești atrage răspunderea statului.

Recurentul a indicat că, este important și necesar să se constate ilegalitatea faptei, să se demonstrează că fapta este ilegală, astfel dreptul la despăgubire apare indiferent de faptul dacă vinovată sau nu persoana.

Instanța de apel a analizat arbitrar poziția participanților la proces și a evitat aprecierea argumentului reprezentantului Ministerului Justiției privitor la faptul că prevederile art. 6 și art. 3 din Legea nr.1545, sunt indisolubile și nu pot fi aplicate separat.

Soluția instanței de apel este neîntemeiată, în condițiile în care prezenta acțiune nu întrunește toate condițiile de aplicabilitate a Legii nr.1545, iar în astfel de circumstanțe, nu există nici temei legal de a solicita încasarea acestui prejudiciu.

Recurentul a susținut că, la acordarea prejudiciului moral, instanța nu a ținut cont de art. 11 din Legea nr. 1545, care stabilește chestiunile care determină mărimea compensației pentru repararea prejudiciului moral.

Mărimea prejudiciului moral urmează să fie proporțională cu sumele acordate de Curtea Europeană în cauze similare, adică în cauze care vizează violări similare ale Convenției și care sunt îndreptate împotriva Republicii Moldova sau a țărilor cu un nivel de dezvoltare economică comparabil cu cel al Republicii Moldova.

În opinia recurentului suma acordată de către instanța de fond ca despăgubire morală, care a fost menținută și de către instanța de apel, este destul de exagerată,

neechitabilă suferințelor invocate că ar fi fost suportate și nerezonabilă cuantumului sumelor acordate în cauze similare de către Curtea Europeană și instanța judecătorească națională.

Din moment ce a fost emisă sentința de achitare se poate conchide că și această acțiune reprezintă prin sine o satisfacție echitabilă pentru prejudiciu moral pretins că ar fi fost suportat.

Ca temei de drept recurentul a indicat prevederile art. 432 alin. (1), alin. (2), lit. c) din Codul de procedură civilă.

Cu referire la termenul de depunere a recursului, instanța de recurs menționează că Curtea de Apel Chișinău a pronunțat dispozitivul deciziei la 31 martie 2021.

Conform art.434 Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Potrivit scrisorii de comunicare instanța de apel a expediat părților decizia motivată la 18 mai 2021, respectiv cererea de recurs declarată la 07 iulie 2021 Colegiul o consideră depusă în termenul prevăzut de art.434 din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art.439 alin. (2) și (3) Cod de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

La 27 iulie 2021, Curtea Supremă de Justiție a comunicat intimațiilor recursurile, informând despre necesitatea depunerii referinței în termen de o lună de la data primirii scrisorii, corespondența fiind recepționată la 30 iulie 2021 și 05 august 2021 potrivit avizelor de recepție (f. d. 167-168).

La 10 august 2021, Procuratura Generală a depus referință menționând că susține recursul Ministerului Justiției. Pretențiile Ecaterinei Borta sunt nejustificate, iar suma solicitată nu poate fi considerată o reparație echitabilă în sensul art.41 din Convenție.

Procuratura Generală a solicitat admiterea cererii de recurs depusă de Ministerul Justiției.

La 26 august 2021, Borta Ecaterina, reprezentată de avocatul Victor Cojocari a depus referință menționând că, instanța de fond și apel au corect aplicat prevederile normelor de drept material.

Concluzia instanțelor ierarhic inferioare precum că Ecaterinei Borta i-au fost lezate drepturile sale și astfel, fiindu-i cauzat un prejudiciu moral este întemeiată.

Intimata a pledat pentru inadmisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției.

Examinând temeiurile recursului completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție reține următoarele.

Temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și

(4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

Instanța de recurs reține, că examinarea chestiunii privind admisibilitatea recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute în art. 432 din Codul de procedură civilă.

La caz, Colegiul constată că argumentele invocate în cererea de recurs nu se încadrează în limitele stabilite de norma indicată, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate, or, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării pricinii, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat.

Dezacordul recurentului cu decizia instanței de apel, relatarea situației nu constituie un temei de casare a deciziei recurate, or, recursul exercitat conform secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

Totodată, Colegiul reține că potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin. (4) Cod de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 Cod de procedură civilă.

Din recursul declarat nu rezultă că instanța a apreciat arbitrar probele.

În acest sens CtEDO în jurisprudența sa constantă statuează că, dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicite admise [Golder împotriva Regatului Unit, pct. 38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), pct. 230]. Acest este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, pct. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, pct. 45).

Curtea a mai reiterat că, modul de aplicare a articolului 6 procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective; trebuie ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem. (a se vedea Botten v. Norway, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-I, p. 141, § 39).

La fel, conform jurisprudenței Curții, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (a se vedea Helters c. Suediei 9 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

Potrivit art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului.

Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Având în vedere cele expuse mai sus, recursul declarat de Ministerul Justiției nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă și drept urmare, este inadmisibil.

În conformitate cu art. 270, art. 433 lit. a) și art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e :

Se declară inadmisibil recursul înaintat de Ministerul Justiției.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Svetlana Filincova

Galina Stratulat

Dumitru Mardari